

Koža nije samo zaštitni omotač. To je organski sistem koji upravlja tjelesnom temperaturom, osjeća bolne i ugodne podražaje, sprječava tvari da uđu u tijelo i pruža zaštitu od štetnog djelovanja sunca. Boja kože, izgled, građa i nabori specifični su za ljude kao individue.

Sve što oštećuje funkciju kože ili izgled može imati ozbiljne posljedice za fizičko i duševno zdravlje.

Svaki sloj kože ima posebnu funkciju. Najviši sloj, epidermis, je zapravo tanji od plastičnog omotača nad gotovo čitavim tijelom. Najviši dio epidermisa, stratum korneum (rožnati sloj), sadrži keratin, koji se sastoji od ostataka odumrlih stanica i štiti kožu od štetnih tvari. Na dnu epidermisa su melanociti, stanice koje proizvode melanin, tamno obojeni kožni pigment.

Ispod epidermisa leži dermis, koji sadrži receptore za bol i dodir, čija vršci dosežu do površine kože i mnogih funkcionalnih žlijezda kože: znojnica koje proizvode znoj, lojnica koje proizvode ulje i folikule dlake koji stvaraju dlaku. Unutar dermisa leže i krvne žile koje koži pribavljaju hranu i čine je toplom i nerve koji se granaju po svim slojevima kože.

Ispod dermisa leži i sloj masti koji predstavlja izolator tijela protiv vrućine i hladnoće.

Iznad različitih dijelova tijela razlikuje se debljina i boja kože, broj žlijezda znojnica, lojnica, folikula dlake i nerava. Vrh glave ima mnogo folikula dlake, dok tabani noge ih uopće nemaju. Tabani i dlanovi imaju mnogo deblji epidermis i slojeve keratina. Vršci prstiju na rukama i

nogama sadrže mnogo živaca i izuzetno su osjetljivi na dodir.

Koža se mijenja kroz život osobe. Koža malog djeteta ima mnogo deblji sloj masti i mnogo tanji sloj zaštitnog keratina. Starenjem ljudi gube veći dio potkožne masti, dermis i epidermis postaju tanji, elastična vlakna u dermisu se cjepkaju i koža se više nabora. Tok krvi u koži se također smanjuje s dobi pa oštećena koža u starijih ljudi zacjeljuje mnogo sporije.

Medicinski nazivi za znakove i tvorevine na koži

- Atrofična koža: Tanka poput papira, naborana koža.
- Čvorić (nodul): Čvrsta izbočina, promjera 0,5-1 cm, koja može biti uzdignuta. Čvorić katkada izgleda kao da se nalazi ispod površine kože pa pritišće prema naprijed.
- Ekskorijacija: Ostrugano područje ili područje sa krastama nastalim uslijed grebenja, trljanja ili ubadanja u kožu.
- Erozija: Gubitak dijela ili čitave gornje površine kože. Erozijske se pojave kada je koža oštećena infekcijom, uslijed pritiska, nadražaja ili zbog djelovanja visoke temperature.
- Krasta (šuga): Osušena krv, gnoj ili kožne tekućine na površini kože. Krasta se može napraviti gdje god je koža bila oštećena.

- **Lihenifikacija:** Zadebljana koža koja ima duboke brazde i nabore
- **Ljuštenje:** Područja nakupljenih odumrlih epidermalnih stanica koje stvaraju ljuskavu, suhu plohu. Ljuštenje se javlja kod psorijaze, seboroičnog dermatitisa i mnogih drugih stanja.
- **Makula:** Plitka, bezbojna mrlja različitog oblika, promjera manjeg od 1 cm. Makule su pjege, plitki madeži, boje vina. Mnogi osipi su makulozni. Pjega je poput makule, ali veća.
- **Ožiljak:** Područje u kojem je normalna koža nadomještena fibroznim (ožiljnim) tkivom. Ožiljci nastaju nakon propadanja nekih dijelova dermisa.
- **Papula:** Čvrsta izbočina promjera manjeg od 1 cm. Papule su bradavice, ugrizi kukaca, kožni privjesci i neki oblici raka kože. Veća papula je plak.
- **Pustula:** Mjehur koji sadrži gnoj (nakupina bijelih krvnih stanica).
- **Teleangiektazija:** Proširene krvne žile unutar kože koje izgledaju zavojito.
- **Urtikarija:** Oteknuće u koži koje stvara uzdignuto, meko, spužvasto područje koje nastaje relativno naglo i brzo nestaje. Urtikarije su uobičajene alergijske reakcije na lijekove, ugrize kukaca ili na nešto što je dotaknulo kožu.
- **Vezikula:** Mala, tekućinom ispunjena pjega, promjera manjeg od 0,5 cm. Mjehurić (bula) je veća vezikula. Vezikule i mjehure stvaraju ugrize kukaca, herpes zoster, vodene kozice, opekotine i nadraživanja.
- **Ulklus:** Poput erozije, ali je dublji, a prodire barem u dio dermisa. Uzroci su isti kao kod erozije.

Dijagnoza stanja kože

Doktori mogu prepoznati mnoga stanja kože jednostavnim promatranjem. Utvrđivanje karakteristika uključuje veličinu, oblik, boju i smještaj nenormalnosti kao i prisutnost ili odsutnost drugih znakova ili simptoma. Katkada doktor mora ukloniti mali komad kože mikroskopsko ispitivanje, postupak koji se zove biopsija. Za taj jednostavan postupak doktor obično lokalnim anestetikom umrtvi malo područje kože i malim nožem (skalpelom) ili okruglim rezačem (bušać za biopsiju) ukloni komad kože promjera oko 0,3 cm. Često doktor postavi šav da zatvori to mjesto i zaustavi krvarenje.

Kada doktori smatraju da je koža zaražena, ostružu nešto materijala sa kože, pošalju u laboratorij i dobiju uzorak koji se stavi na hranjivu podlogu. Ako uzorak sadrži bakterije, gljivice ili viruse oni u hranjivoj podlozi rastu i tada se mogu prepoznati.

Druge laboratorijske pretrage koriste doktoru kod postavljanja dijagnoze. Pri pregledu uz Woodovo svjetlo neke gljivice i neke nenormalnosti pigmentacije postanu vidljive pod nekim frekvencijama ultraljubičastog svjetla.

Tzanckov test je od pomoći pri dijagnosticiranju kožne infekcije virusima kao što je herpes. Malim skalpelom doktor ostruže površinu upaljene kože i mikroskopski je ispituje. Prepoznatljive povećane stanice ili stanice smještene u skupine ukazuju na virusnu infekciju. Uzorak kože se može poslati i u laboratorij na kulturu za viruse.

Mnogi problemi koji se javljaju na koži ograničeni su samo na kožu. Katkada, međutim, koža ukazuje na zdravstveno stanje čitavoga tijela, npr. ljudi koji imaju SLE (sistemski lupus eritematodes) razviju neuobičajen crvenkasti osip na obrazima leptirastog oblika, obično nakon izlaganja suncu. Dakle, doktor često mora uzeti u obzir mnoge moguće uzroke kada procjenjuje kožne probleme. Ispitivanje čitave površine kože i traženje nekih oblika osipa može im pomoći u prepoznavanju bilo kakve bolesti. Da bi provjerio raspodjelu kožnog problema, doktor mora zatražiti bolesnika da se potpuno razodjene, iako je bolesnik primijetio nenormalnost samo na malom dijelu kože.

Doktori mogu zatražiti da se naprave pretrage krvi ili druge laboratorijske pretrage, premda se čini da osoba ima problem koji je ograničen samo na kožu.